

22.08.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021/989
Toplantı Tarihi/Sayısı : 28.6.2022/179
Karar Numarası : 2022/433
Başvuran : H. M.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : İstanbul Valiliği (İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü)
Muhatap Adres : Peykhane Caddesi No:10 PK. 34122 Çemberlitaş/İSTANBUL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Arnold Chiari (beyincik sarkması) rahatsızlığına sahip engelli bir birey olan başvurana sürücü olamayacağı yönünde verilen sağlık kurulu raporunun engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu ve makul düzenlemelerin yapılmadığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuruda sıralanan iddialar şu şekildedir:

a. Başvuran engelli bir birey olduğunu, 2013 yılında ehliyet aldığını, o tarihten beri yıllarca aktif ve sorunsuz bir şekilde araç kullandığını,

b. Arnold Chiari ameliyatı olduğunu, bu sebeple boyun hareketlerinin kısıtlandığını, engelli olduğuna dair raporu bulunduğunu,

c. Eski tip ehliyetlerin yenilenmesi gerektiği için 04/06/2021 tarihinde ehliyetini yenilemek için başvuru yaptığını fakat sağlık şartlarını taşımadığı gerekçesiyle hakkında doğrudan sürücü olamayacağına dair rapor verildiğini,

ç. İlk muayenesini yapan İstanbul Çekmeköy 026 No'lu Aile Hekimliği 04/06/2021 tarihli raporu ile Beyin ve Sinir Cerrahisi branşında uzman bir hekimin muayene etmesi gerektiğine dair görüş verildiğini, bu nedenle Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesinde (EAH) branş uzmanlarınca muayene edildiğini ve buna ilişkin 18/06/2021 tarihli rapor düzenlendiğini,

d. 18/06/2021 tarihli uzman hekimler raporunda, Beyin ve Sinir Cerrahisi Uzmanı, komisyona sevk ederek engellilere özgü sürücü belgesi almasının uygun görüldüğü yönünde görüş bildirirken Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Uzmanının başvuranın doğrudan sürücü olamayacağı yönünde görüş bildirdiğini, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Uzmanının, Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelik'in 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinden dolayı doğrudan sürücü olamayacağı yönünde görüş bildirdiğini ve başvuranın bu karara itiraz ettiğini,

e. İtiraz üzerine değerlendirme yapan Fatih Sultan Mehmet EAH tarafından bir gerekçe belirtmeksizin 01/09/2021 tarihli raporu ile sürücü olamayacağı yönünde rapor verildiğini,

f. Bu işlemlerin Engelliler Hakkında Kanun ve Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) başta olmak üzere temel mevzuata aykırı olduğunu ve özellikle makul düzenlemelerin

yapılmadığını belirterek 10/09/2021 tarihinde ilgili işlemin yarattığı hak ihlali ve ayrımcılığın giderilmesi istemiyle CİMER aracılığıyla idareye başvurduğunu,

g. Fiziksel Tedavi ve Rehabilitasyon Uzmanının “sürücü olamaz” görüşünün günümüz teknolojisi değerlendirildiğinde makul olmadığını, başvuranın bazı hareketlerinin kısıtlılığı gerekçe gösterilerek bu şekilde bir rapor verildiğini, ancak halihazırda birçok araç kullanıcısının bütünen kafasını arkaya çevirmesi gerekmeden araç kullandığını, sürücü kurslarında da kafanın komple arkaya dönmesini öneren bir sürüş tekniğinin hiçbir koşulda öğretilmediğini,

ğ. Araç kullanırken aynalara bakmakta herhangi bir sıkıntı yaşamadığını, ayrıca aracında normal ve kör nokta aynası bulunduğunu ve park ederken geri dönüş kamerası ve park sensörünün olduğunu, başvuran hakkında makul düzenlemeler yapılarak verilmesi mümkün olan sürücü belgesine erişemediğini,

h. Özellikle gelişen teknolojik durum değerlendirildiğinde, özel tertibatlı araç kullanımını gözetmeyen bu yönetmelik maddesinin uluslararası düzenlemelere aykırılık teşkil ettiğini ve engellilik temelinde ayrımcılık yarattığını,

1. Ayrıca modifiyeye dahi gerek kalmaksızın geri dönüş kamerası, park sensörü bulunan bir aracı çok rahat bir şekilde kullanması mümkün olduğunu, birçok araç kullanıcısının daha konforlu bir sürüş için yan ayna kamerası, arka görüş cihazlarını araçlarına dahil ettiğini, bu ekstra cihazlarla böylesi bir aracı kullanmasına engel herhangi bir durum söz konusu olmadığını, bu cihazların uygun maliyetli ve kolay erişilebilir olduğunu, yeni tasarlanan araçlarda ise ayna yerine doğrudan dijital kamera kullanıldığını ve bu kamera görüntülerinin doğrudan ekrana yansıdığı teknolojiler kullanıldığını (örneğin, yerli üretim TOGG markasının da bu özelliği bulunan bir tasarımı duyurduğunu),

i. Başvuran, çalışan, kendi yaşamını idame ettiren bir birey olduğunu, annesine bakmak ve aile geçimini sağlamakla yükümlü olduğundan dolayı hakkında sadece genel değerlendirmelerle verilen sürücü olamaz kararının yaşamını oldukça olumsuz etkilediğini, toplumsal yaşama katılmasının önünde bir engel teşkil ettiğini, birçok hakka erişimde diğer bireylere bağımlı hale gelmesine neden olduğunu,

j. Trafik güvenliği açısından sağlık şartlarına dair düzenlemeler yapılmasının elbette elzem olduğunu ancak bu şartlar, somut koşullar, teknolojik gelişmeler bilimsel olarak değerlendirildiğinde tespit edilebileceğini, bu nedenle bu konuda diğer ülke uygulamalarını araştırdığını, trafik güvenliği bakımından bu hususun nasıl değerlendirildiğini tespit ettiğini, birçok ülkede kendisi ile aynı sağlık durumunda olan kişilerin özel tertibatlı araç dizaynı ile sürücü olmasının kamu ve trafik güvenliği bakımından herhangi bir sorun yaratmadığını,

k. Almanya’da yürürlükte olan Trafığe Katılım İzni Hakkındaki Yönetmelik’in bu hususa temel bir örnek teşkil ettiğini,

l. Ayrıca ülkemizde de sürücü/sürücü adayı ve araçlarına ilişkin kod tablosunda bireylerin engeline yönelik kodlar belirlendiğini, bu kodların bireylerin ehliyetine işlenerek araçlarda gerekli düzenlemeler yapılarak araç kullanmalarının öngörüldüğünü,

m. Sürücü/sürücü adayı ve araçlarına ilişkin kod tablosunun; “42.Modifiye edilmiş arka/yan görüş cihazları, 42.01. Arka görüş için uyarlanmış cihaz, 42.03. Yan görüş sağlayan ek iç cihaz, 42.05. Kör nokta görüntüleme cihazı” maddelerinden de anlaşılacağı üzere araçta yapılacak düzenlemelerle arka ve yanların rahat bir şekilde görebileceğini, bu nedenle araç kullanması önünde engel bir durum söz konusu

olmadığını,

n. Yaşadığı olayda objektif ve makul bir gerekçe gösterilmeksizin, benzer durumda olan engelli bireylerden de daha dezavantajlı duruma getirildiğini, sağlık raporunun başvuranın araç kullanması konusunda fiziksel yeterliliğini tam ispat edemediğini, gelişen teknolojiyi ve bilimsel verilerine dahil edemediğini,

o. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) sıklıkla teorik veya soyut hakları değil, somut ve etkili hakların korunmasının hedeflenmesi gerektiğinin altını çizdiğini, başvuranın sürücü olamaz yönünde verilen kesin raporun ölçsüz, başvurana aşırı bir yük getiren, objektif ve makul bir gerekçesi bulunmayan ayrımcı bir işlem olduğunu, başvuru konusu olan durumun engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunu, ayrımcı muamelenin yarattığı olumsuz sonuçların giderimi isteminde bulunduğunu ifade etmiştir.

3. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ihlal iddiasına muhatap T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nden başvuran ile aynı durumdaki kişiler adına düzenlenmiş sağlık raporlarının olup olmadığı, var ise raporların birer suretleri ile Arnold Chiari hastalığının kişilerin araç kullanımına ne şekilde engel oluşturacağı, başvuru konusu rahatsızlığa sahip engelli bireylerin özel tertibatlı araç kullanımının mümkün olup olmadığı hususlarını içeren bilgilendirme yazısı ile birlikte başvuranın sıraladığı tüm iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. Muhatap İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nden gelen 25/11/2021 tarih ve ... sayılı cevabi yazıda,

a. Müdürlüğün arşiv kayıtlarında söz konusu tanısı mevcut olan şahısların olup olmadığına dair inceleme yapıldığını,

b. İnceleme neticesinde E. P. isimli şahsa Bakırköy Dr. Sadi Konuk EAH ve Bağcılar EAH'de sürücü olamayacağı yönünde sağlık raporu tanzim edildiğini, tanı konulan bir diğer vaka olarak da A. K. isimli şahsa Ümraniye EAH'nden alınmış komisyona sevk kararlı sürücü sağlık raporu ile Müdürlükçe kurulan komisyonda değerlendirilerek II. grup sürücü olur kararı verildiğinin görüldüğünü,

c. Arnold Chiari tanısının sürücünün/sürücü adaylarının farklı uzuvlarını etkilediğinin anlaşıldığını, şahısların muayenelerinin farklı uzman hekimler tarafından yapıldığını ve sağlık şartları ile engelleri doğrultusunda değerlendirildiklerinden şahıslara yönelik farklı kararlar verilmekte olduğunun anlaşıldığını,

ç. H. M.'nin sürücü belgesi alıp alamayacağına dair sağlık muayenesini gerçekleştiren branş uzmanı hekimlerin mütalaaları ile birlikte, şahsa bahse konu sağlık sorunu nedeniyle "neden" sürücü olamayacağına dair gerekçe ve görüşlerin yer aldığı ifade tutanaklarının da eklendiğini ifade etmiştir.

d. Bu kapsamda, başvuranın Ümraniye EAH'de ilk uzman hekim muayenesini gerçekleştiren Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Uzmanı S. A. A. yazılı görüşünde başvuranın 07/06/2021 tarihinde hasta sağlık kurulu tarafından polikliniğe yönlendirildiğini, yapılan muayenede hastanın servikal bölgesinde hareket kısıtlılığı saptandığını, 2013 yılında Chiari malformasyonu nedeniyle opere olduğunu, muayene bulguları ardından özel tertibatlı araç komisyonuna sevk edildiğini, 16/06/2021 tarihinde ... sayılı yazıyla İl Sağlık Müdürlüğü tarafından hastanın tekrar kendilerine yönlendirildiğini, mevzuatta yer alan ilgili hüküm uyarınca değerlendirilmesi gerektiğinin bilgisinin verildiğini, hastanın tekrar muayene

edildiğini, kişinin baş ve boynunu arkaya döndürmesini ve bakmasını yüzde 50'den fazla engelleyen hareket kaybı olması nedeniyle sürücü olamayacağına karar verildiğini teyit etmiştir.

e. Başvuranın uzman hekim muayenesi sonucunda düzenlenen sağlık raporuna itirazı üzerine Fatih Sultan Mehmet EAH'de uzman hekim muayenesini gerçekleştiren Beyin Sinir Cerrahisi Uzmanı Dr. Ö. Ç. Ç. yazılı görüşünde, başvuranın 10/04/2013 tarihinde Almanya'da Arnold Chiari nedeniyle opere olduğunu, nöroşirüjikal açıdan nörolojik muayenesinin intak, genel durumunun iyi olduğunu, fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümünce de değerlendirildiğinde boyun kısalığı mevcut olduğu için *"Boyun F:40 E:50 rotasyonları 20/20, madde 8a) vertebra (boyun ve bel) hareketleri, kişinin baş ve boynunu arkaya döndürmesini ve bakmasını %50'den fazla engelleyen boyun ve bel bölgesi hastalıklarında sürücü belgesi verilmez"* şeklinde karar verilmiş olup nöroşirüjikal açıdan da bu görüşe katıldığını belirtmiştir.

f. Benzer şekilde, başvuranın sağlık raporuna itirazı üzerine Fatih Sultan Mehmet EAH'de uzman hekim muayenesini gerçekleştiren Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Uzmanı Dr. F. A. B. yazılı görüşünde, başvuranın Arnold Chiari malformasyonu mevcut olduğunu, mevzuat kapsamında ilgili maddeye istinaden hakkında sürücü belgesi verilemeyeceğine hükmedildiğini ifade etmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran yazılı görüşünde:

a. Benzer hastalıkları olan kişilere ilişkin farklı kararlar verildiğinin Sağlık Müdürlüğü yazısında da açıkça ifade edildiğini, ancak yazı ekinde sunulan raporlarda bu farklılığa neden olan gerekçenin açıklanmadığını,

b. Sağlık Müdürlüğü yazı ekinde sunulan uzman görüşlerinin ise yalnızca evrak değerlendirilerek düzenlendiğini, şahsı ile bir görüşme yapılmaksızın verildiğini, bu nedenle önceki hekim görüşünün tekrarından ibaret olduğunu, kendisi ile görüşülmeden ve muayene gerçekleştirilmeden hazırlanan bu görüşlerin bilimsel kriterleri içermediği için esas alınmaması gerektiğini,

c. İlk başvuru dilekçesinde belirttiği hususlar ışığında özel tertibatlı araç dizayn edilip onaylatılması, yani makul düzenleme yapılması suretiyle sürücü olması kamu ve trafik güvenliği bakımından herhangi bir sorun yaratmayacağını, uygun tertibatlı araç kullanması gayet mümkünken kesinlikle sürücü olamayacağı yönünde rapor düzenlemesinin makul düzenleme yapılmaması suretiyle engellilik temelinde ayrımcı bir muamele teşkil ettiğini,

ç. Sağlık Müdürlüğü yazı ekinde de sunulduğu üzere benzer durumda olan engelli bireylere özel tertibat ile sürücü olmasının sağlandığını, bu haliyle fiziksel yeterliliğini tam ispat etmeyen ve özellikle gelişen teknolojiyi bilimsel verilerle birleştiren bir değerlendirme yapmayan, engelli bireyleri tek tipleştiren ve makul düzenlemeler yapılmasını gözetmeyen bu kararın kaldırılması gerektiğini,

d. Engellilere tanınan hakların teorik veya soyut haklar olarak görülmemesi, somut ve etkili haklar olarak korunması ve engelli bireylerin bu haklara erişiminin kolaylaştırılması gerektiğini,

e. İlgili doktor raporlarına gerekçe yapılan yönetmeliğin 26/09/2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlandığını, sonrasında İçişleri Bakanlığı tarafından değişiklik yapılmasına ilişkin yönetmelik ile düzenlenmişse de söz konusu fikranın aynı şekilde kaldığını, dolayısıyla 2006'dan bu yana gelişen ve değişen teknoloji gözetmeyen yönetmelik maddesinin kendisi gibi engelli bireyleri dışlayan ve makul düzenleme yapılmasına imkan vermeyen bir düzenleme olduğunu, ayrıca bu yönetmeliğin dayandığı

Karayolları Trafik Kanunu'nun da engelli bireyleri yeterli şekilde gözetmediğini,

f. Tüm açıklamalarla birlikte değerlendirildiğinde özel tertibat konusunun yalnızca tıp formasyonu almış sağlıkçı kişilerin değerlendirmesine bırakılmasının da yetersiz bir husus olduğunu, araç içi ekipman, özel tertibat ile sürücü olunması hususunda ilgili yönetmeliğin de otomotiv, makine, elektrik, elektronik mühendisliği gibi uzmanlardan görüş alınmak suretiyle hazırlanmadığını, engelli bireylerin temel haklara erişimi için makul düzenlemelere erişim için özen gösterilmediğini,

g. Bu nedenle aynalar, geri görüş kamerası, park sensörü, yan ayna kamerası, arka görüşü cihazları gibi ekipmanlar ve yeni tasarlanan ayna yerine doğrudan dijital kamera kullanılması, bu kamera görüntülerinin doğrudan ekrana yansıtılması gibi gelişen teknolojilerin değerlendirilmesi ve uzman mühendislerden özel tertibatlı araçlara ilişkin görüş alınmasının talep edildiğini,

ğ. Engelli bireylerin teknolojik imkanlar sayesinde özel tertibatlı araç dizayn edilerek sürücü olmasına ilişkin dünyada çeşitli yasal düzenlemeler mevcut olduğunu, başvuru dilekçesine ek olarak sunulan Almanya'da yürürlükte olan Trafiğe Katılım İzni Hakkında Yönetmelik'in de bu hususa ilişkin temel örneklerden biri olduğunu, bu yönetmeliğin dikkate alınarak inceleme ve değerlendirme yapılmasını gerektiğini ifade etmiştir.

5. 6701 sayılı Kanun'un "*Bilirkişi görevlendirilmesi ve tanık dinlenmesi*" başlıklı 20'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Kurumca inceleme ve araştırma yapılan ve ileri derecede teknik ve mali uzmanlık bilgisi gerektiren konularla ilgili olarak, Başkan ya da Kurul tarafından, ücreti Kurum bütçesinden ödenmek üzere bilirkişi görevlendirilebilir. Bilirkişi olarak görev yapacakların nitelikleri ve çalışma esasları yönetmelikle düzenlenir.*" hükmü gereğince başvuru dosyasında belirtilen hususlara ilişkin objektif ve detaylı değerlendirmenin yapılabilmesi amacıyla İstanbul Üniversitesi'nde görevli 1 (bir) Nöroloji, Beyin ve Sinir Cerrahi Uzmanı, 1 (bir) Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Uzmanı ile 1 (bir) Makine veya Otomotiv Mühendisinden oluşan 3 (üç) kişilik bilirkişi heyeti oluşturulmuştur.

6. Başvuranın fiziki olarak muayenesi yapıp dosya içerisinde yer alan tüm film ve sağlık raporları tetkik edilerek hazırlanan bilirkişi raporunda;

a. Chiari malformasyonlarının, beyin arka çukur ve arka beyindeki bir grup gelişimsel bozukluğa verilen isim olduğu, tek bir hastalık formu olmadığından bu bozuklukların ciddiyetine göre hastaların çok geniş spektrumlu şikayetlerle hekimlere başvurabildiği, bu nedenle Arnold Chiari hastalığının kişilerin sürücü olmasına ve aktif araç kullanımına ne şekilde engel oluşturabileceğinin ancak hastanın genel muayenesi, nörolojik durumu, radyolojik incelemeleri değerlendirilerek karar verilebileceği,

b. H. M.'nin baziller invaginasyon ve Chiari Malformasyonu nedeniyle 2013 yılında oksipitoservikal füzyon ameliyatı olduğu ve incelenen radyolojik görüntülemelerinde bu durumun teyit edildiği, hastanın nörolojik muayenesi gerçekleştirildiği, operasyona bağlı boyun hareketlerinde hareket kısıtlılığının mevcut olduğu saptandığı (*Fleksiyon 50°, Ekstansiyon 50°, Servikal rotasyonlar her iki yönde 40° olarak değerlendirilmiştir.*), hastanın boyun hareketlerinde kısıtlılık haricinde fizik/nörolojik muayenesinde araç kullanmasını engelleyecek bir patolojik bulgusu bulunmadığı,

c. Hastanın boyun bölgesinde sorun olduğu için hastanın aracın dikiz aynası, yan aynalar ve arkaya dönüş problemi olduğu, hastanın anlık reflekslerinde sorun olabileceği dolayısıyla kör noktalar

konusunda sorun yaşayabileceği, bunun için geri dönüş ve park için gerekli sistemler, yan (sağ-sol) aynalar ve dikiz aynası, kör nokta uyarıcı ve kontrol sistemleri, elektronik sistemlere alternatif elektronik olmayan sistemler ve modifikasyon ile araç kullanımının uygun olduğu, sıralanan sistemlerin kolayca tedarik edilebildiği, tüm sistemlerin senkronize bir şekilde çalışır olarak kullanılması gerektiği,

ç. Tüm veriler ışığında, H. M.'nin nörolojik açıdan sürücü olmasına engel olacak bir muayene bulgusunun olmadığı, ancak geçirdiği ameliyat sonrası boyun hareketlerinde olan kısıtlılık sebebiyle hastanın aracın dikiz aynası, yan aynalar ve arkaya dönüş problemi yaşayabileceği, anlık reflekslerinde sorun olabileceği ve dolayısıyla kör noktalar konusunda sorun yaşayabileceği; bu sebeple H. M.'nin ancak bilirkişi raporunda bahsedilen sistemlerin olduğu modifiye edilmiş otomatik vitesli bir araç kullanmak şartıyla sürücü belgesi alabileceği yer almaktadır.

7. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Bilirkişi raporuna itiraz*" başlıklı 84'üncü maddesi, "*Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasını veya yeni bilirkişi atanmasını Başkanlık ya da Kuruldan talep edebilirler.*" hükmüne binaen taraflardan hazırlanan bilirkişi heyeti raporuna karşı yazılı görüşlerinin Kurumumuza iletilmesi talep edilmiştir.

8. Başvuran tarafından 30/03/2022 tarih ve ... sayılı ile kayda alınan bilirkişi raporuna ilişkin yazılı görüşte,

a. Kurumumuz tarafından İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Rektörlüğünden talep edilerek oluşturulan bilirkişi heyetinin Arnold Chiari hastalığını ve bu hastalığın araç kullanımı konusundaki tesirini bilimsel kriterlere uygun olarak değerlendirdiğini,

b. Heyet raporunun özel donanımları kullanmak şartı ile sürücü belgesi alabileceği değerlendirmesine katıldığını, aksi durumun makul düzenleme yapmamak sureti ile engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunun rapor ile bir kez daha sarıh olduğunu ifade etmiştir.

9. Muhatap İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nden gelen 28/03/2022 tarih ve ... sayılı ile kayda alınan bilirkişi raporuna ilişkin yazılı görüşte,

a. H. M.'nin, Ümraniye EAH tarafından düzenlenen "sürücü olamaz" kararına Müdürlüğe müracaat ederek itiraz ettiğini, yapılan itiraza istinaden şahsın Fatih Sultan Mehmet EAH'ne sevk edildiğini, şahsın adı geçen sağlık tesislerinde yapılan muayene sonrasında hakkında "sürücü olamaz" kararı verildiğini,

b. Verilen kararın 20/10/2020 tarih 54567092-010.04-4959 sayılı Makam Olur'u ile yürürlüğe konulan Sağlık Raporları Usul ve Esasları Hakkında Yönergenin 37'nci maddesi altıncı fıkrasındaki "*İlk sağlık kurulu raporu ile itiraz sonrasında tayin edilen hakem hastanece düzenlenen ikinci sağlık raporu arasında çelişki olması halinde; Ek-13 Bölge Hakem Hastaneler Listesi'nde yer alan, itiraza konu ilgili branş/branşların eğitim kliniğinin bulunduğu en yakın hastanelerden birine, il sağlık müdürlüğü kanalıyla gönderilir. Bölge hakem hastanesince verilen karar kesin olup kişinin bu karara itiraz hakkı yoktur.*" hükmü kapsamında nihai karar olduğunu,

c. Bilirkişi raporunun 4'üncü paragrafında "*Fleksiyon 50°, Ekstansiyon 50°, Servikal*

rotasyonlar her iki yönde 40° olarak değerlendirilmiştir." şeklinde belirtildiğini ve buna istinaden şahsın özel tertibatlı araç kullanabileceğine karar verildiğini ancak belirtilen ölçümler ile şahsın, Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları İle Muayenelerine Dair Yönetmeliğin 8'inci maddesinin birinci fıkrasındaki (a) bendinde "Vertebra (boyun ve bel) hareketleri, kişinin baş ve boynunu arkaya döndürmesini ve bakmasını %50'den fazla engelleyen boyun vertebra ve boyun bölgesi hastalıklarında sürücü belgesi verilmez. Lumbal vertebra eğilme ve dönme hareketlerini %75'den fazla engelleyen durumlarda da sürücü belgesi verilmez." açıklanan hüküm kapsamında sürücülük yapmasının uygun olmadığını aşikâr olduğu ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

10. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

11. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

12. 6701 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (f) bendi şöyledir:

"Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi", (i) bendi ise, "Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder."

13. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

14. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu

ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.” olarak sıralanmıştır.

15. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.”

16. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu” düzenlenmiştir.

17. 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

18. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinin (j) fıkrasına göre “Makul düzenleme: Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri” ifade eder.

19. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un “Ayrımcılık” başlıklı 4/a maddesi şöyledir:

“Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

20. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasında “Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmü bulunmaktadır. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan H. M. tarafından yapılan başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

21. Somut olayda başvuran, kendisi hakkında verilen “sürücü olamayacağı” yönündeki görüşün, günümüzün gelişen teknolojik imkânları ile birlikte düşünüldüğünde makul olmadığını, özel tertibatlı araç kullanımını gözetmeyen Yönetmelik maddesinin uluslararası düzenlemelere aykırılık teşkil ettiğini,

sürücü/sürücü adayı ve araçlarına ilişkin kod tablosundaki kodların ehliyete işlenmesi ve araçta yapılacak düzenlemeler ile arka ve yanları rahat bir şekilde görebileceğini ve bu durumun araç kullanması önünde engel bir durum yaratmadığını, özel tertibatlı araç kullanması gayet mümkünken kesinlikle sürücü olamayacağı yönünde rapor düzenlemesinin makul düzenleme yapılmaması suretiyle engellilik temelinde ayrımcı bir muamele teşkil ettiğini iddia etmektedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvurunun, engellilik temeli ile “makul düzenleme yapmama” ayrımcılık türünde incelenmesi gereken bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

22. 6701 sayılı Kanun’un 2’nci maddesinin (i) bendinde tanımlanan “*makul düzenleme yapmama*”; anılan Kanununun 4’üncü maddesi ile bir ayrımcılık türü olarak belirlenmiştir. Türkiye’nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin (EHİS) “*Tanımlar*” başlıklı 2’nci maddesine göre; “*Engelliliğe dayalı ayrımcılık*” *siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı*” içermektedir. “*Makul düzenleme*” ise, “*engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri*” ifade etmektedir.

23. Sözleşme’nin “*Bağımsız Yaşayabilme ve Topluma Dahil Olma*” başlıklı 19’uncu maddesinin ilk fıkrasında, “*Taraf Devletlerin tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ettikleri ve engellilerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri etkin bir şekilde alacağı*” hüküm altına alınmıştır. Keza aynı Sözleşme’nin “*Kişisel Hareketlilik*” başlıklı 20’nci maddesinde ise “*Taraf Devletlerin engellilerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacağı*”; bu tedbirlerin ise “*(a) Engellilerin istedikleri şekil ve zamanda ve karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin kolaylaştırılması; (b) Engellilerin hareketi kolaylaştırıcı kaliteli araç ve gerece, yardımcı teknolojilere, yardım sunan insanlara ve araçlara karşılanabilir bir maliyetle erişiminin kolaylaştırılması; (c) Engellilere ve engelli kişilerle çalışan uzman personele engellilerin hareket becerilerinin geliştirilmesi konusunda eğitim verilmesi; (d) Harekete yardımcı araç ve gereçlerle yardımcı teknolojileri üretenlerin engellilerin her türlü ihtiyacını dikkate almaları hususunda teşvik edilmesi*” şeklinde tarif edilmiştir.

24. Engelli Hakları Komitesi, 6 No’lu Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Hakkında Genel Yorumu’na göre “*Engelliliğe dayalı ayrımcılık*”, 2’nci maddede “*siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar.*” şeklinde tarif edilmiştir. EHİS’e taraf her bir devlet, engelli bireylerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerden

yararlanabilmelerini sağlamak noktasında engelliler için fiili eşitliği sağlamak üzere somut tedbirler almakla mükelleftir. (TIHEK, 2022/36 sayılı Kurul Kararı, para.24).

25. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesine göre; *“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.”* AİHM kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık Davası, B.No:36042/97, 11/09/2002, para.48 ve AİHM, Okpisz/Almanya Davası, B.No:59140/00, 15/02/2006, para.33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme’de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, Belçika’da Eğitim Dili Davası, B.No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/07/1968. para.10).

26. Engellilerin hak ve özgürlüklerinden diğer bireylerle eşit bir biçimde yararlanmasını sağlayacak değişiklik ve tedbirleri yapmamak anlamına gelen “makul düzenleme yapmama” ayrımcılık yasağı bağlamında uluslararası ve ulusal hukukta kabul edilen ayrımcılık türlerinden biridir (TIHEK, 2019/06 sayılı Kurul Kararı, para.33). 6701 sayılı Kanun’da EHİS ile benzer bir biçimde düzenlenen ve *“engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri”* ifade eden makul düzenlemenin yapılması gerekirken bu yükümlülüğe uymamak da bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Aynı Kanun’un 5’inci maddesinde sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

27.Somut olayda başvuran, 25/05/2021 tarihinde eski tip ehliyetini yenilemek ve ehliyetini engelli ehliyetine çevirmek için İstanbul Çekmeköy 026 No’lu Aile Hekimliğine müracaat ettiğini, ilgili hekim tarafından uzman hekim muayenesi gerektiğine dair görüş belirtildiğini, Ümraniye EAH’de branş uzmanlarınca yapılan muayene sonucu *“Arnold Chiari malformasyonu nedeniyle 2013 yılında opere olan hastanın boyun hareketleri kısıtlı, sürücü olamaz”* şeklinde 18/06/2021 tarihli rapor düzenlendiğini, bu rapora itiraz ettiğini, yapılan itiraza istinaden şahsın Fatih Sultan Mehmet EAH’ne sevk edildiğini, itiraz üzerine değerlendirme yapan Fatih Sultan Mehmet EAH tarafından bir gerekçe belirtmeksizin 01/09/2021 tarihli raporu ile sürücü olamayacağı yönünde rapor verildiğini, özel tertibatlı araç kullanması mümkünken kesinlikle sürücü olamayacağı yönünde rapor düzenlemesinin makul düzenleme yapılmaması suretiyle engellilik temelinde ayrımcı bir muamele teşkil ettiğini, özel tertibat konusunun yalnızca tıp

formasyonu almış sağlıkçı kişilerin değerlendirmesine bırakılmasının da yetersiz bir husus olduğunu, araç içi ekipman, özel tertibat ile sürücü olunması hususunda ilgili yönetmeliğin de otomotiv, makine, elektrik, elektronik mühendisliği gibi uzmanlardan görüş alınmak suretiyle hazırlanmadığını, engelli bireylerin temel haklara erişiminde makul düzenleme yapılması hususlarına özen gösterilmediğini iddia etmektedir.

28. İstanbul Çekmeköy 026 Nolu Aile Hekimliği biriminin ardından Ümraniye EAH'de, başvuranın uzman hekim muayenesini gerçekleştiren fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı S. A. A. yazılı görüşünde, başvuranın 07/06/2021 tarihinde hasta sağlık kurulu tarafından polikliniğe yönlendirildiğini, yapılan muayenede hastanın servikal bölgesinde hareket kısıtlılığı saptandığını, 2013 yılında Chiari malformasyonu nedeniyle opere olduğunu, muayene bulguları ardından özel tertibatlı araç komisyonuna sevk edildiğini, 16/06/2021 tarihinde ... sayılı yazıyla İl Sağlık Müdürlüğü tarafından hastanın tekrar kendilerine yönlendirildiğini, mevzuatta yer alan ilgili hüküm uyarınca değerlendirilmesi gerektiğinin bilgisinin verildiğini, bu sebeple hasta hakkında boyun hareketlerinin kısıtlılığı sebebiyle sürücü olamayacağına karar verildiğini ifade etmiştir. Fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanının da beyanlarında açıkça ifade ettiği üzere hasta hakkında öncelikle özel tertibatlı araç kullanabileceğine kanaat getirildiğinden komisyona sevk kararı verilmiş, mevzuat sınırları çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği şeklindeki İl Sağlık Müdürlüğü'nden gelen ilgi yazı doğrultusunda sürücü olamayacağı kararına hükmedilmiştir.

29. 16/03/2022 tarihli bilirkişi raporunda H. M.'nin nörolojik açıdan sürücü olmasına engel olacak bir muayene bulgusunun olmadığı, başvuranın ancak bilirkişi raporunda bahsedilen sistemlerin olduğu modifiye edilmiş otomatik vitesli bir araç kullanmak şartıyla sürücü belgesi alabileceğinin bilirkişi heyetince uygun görüldüğü ifade edilmiştir. Bilirkişi raporu ile başvuranın hareket kısıtlılığı için ise özel donanımların otomatik vitesli bir araca modifiye edilmesi veya farklı segment araçlarda ya da sıfır araçlarda geri dönüş ve park için gerekli sistemler, yan aynalar, dikiz aynası, kör nokta uyarıcı ve kontrol sistemleri, elektronik olmayan sistemlerin entegre olabileceği belirtilerek bu tarz araçların kontrolü ile sürücü olmasının mümkün olduğu teyit edilmiştir. Bilirkişi raporunda, bahsi geçen sistemlerin kolayca tedarik edilebileceği hususu başvuranın savını destekler niteliktedir.

30. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "*Sürücü adaylarında aranacak şartlar*" başlıklı 41'inci maddesinin ikinci fıkrasında: "*Sürücüler ile sürücü adaylarının hangi şartlarda ve hangi sınıf sürücü belgesi alabilecekleri ile bunların araç kullanma şartları, kullanılacak araçların niteliklerine ve sağlık şartlarına dair usul ve esaslar İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu kapsamda 26/09/2006 tarihinde Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. Hareket kısıtı mevcut olan engelli sürücü/sürücü adaylarının kamu düzeni ve trafik güvenliği göz önüne alınarak nasıl sürücü olabileceği hususu da, ilgili mevzuat ve yönetmelikler çerçevesinde düzenlenmiştir. Ülkemizdeki uygulamada, sürücü adayını veya sürücünün sağlık şartları nedeniyle araç kullanması belirli şartlara bağlanmış ise bu şart kod numarası ile birlikte sağlık raporuna yazılmaktadır. Sürücü ve araçlara ilişkin kod tablosu İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca belirlenerek bu kurumların internet sitesinde yayımlanmaktadır. Sürücünün sağlık şartları ile araçta bulunması gereken özel tertibatlara ilişkin kod numaraları, sürücü ve araçlara ilişkin kod tablosuna uygun olarak sürücü

belgesi ve araç tescil belgesinin ilgili bölümüne yazılmaktadır.

31. Somut olayda başvuran hakkında doktor raporlarına gerekçe yapılan yönetmelik, 26/09/2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Sonraki aşamalarda İçişleri Bakanlığı tarafından yönetmeliğin bazı maddeleri değişikliğe uğramışsa da söz konusu fıkranın aynı şekilde kaldığı görülmüştür. Ulusal ve uluslararası hukukun temel ilkelerinde olan ayrımcılık yasağı, engelli bireylerle ilgili olarak erişebilirlik durumu söz konusu olduğunda uygulama düzeyinde gerçekleşebileceği gibi norm düzeyinde de gerçekleşebilir. Norm düzeyinde gerçekleşen ve doğrudan ayrımcılık olarak kabul edilebilecek erişebilirliğin sağlanmaması; engelli bireylerin bir düzenlemeye alınmaması veya düzenlemenin dışında tutulması yahut ilgili normun güncellenmemesi (erişebilir hale getirilmemesi) nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Trafik güvenliği açısından sürücü belgesi alacak sürücü ve/ya sürücü adaylarında birtakım sağlık şartlarının aranması bir gerekliliktir. Özellikle engelli bireyler için bu şartlar belirlenirken tıp alandaki belirli disiplinler ışığında bilimsel veriler ve teknolojik gelişmeler de göz önünde bulundurulmalıdır. İlgili Yönetmelik’in “*kas iskelet sistemi muayenesine ilişkin esaslar*” başlıklı 8’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan; “*Eklem hareketlerinde; Vertebra (boyun ve bel) hareketleri, kişinin baş ve boynunu arkaya döndürmesini ve bakmasını %50’den fazla engelleyen boyun vertebra ve boyun bölgesi hastalıklarında sürücü belgesi verilmez. Lumbal vertebra eğilme ve dönme hareketlerini %75’den fazla engelleyen durumlarda da sürücü belgesi verilmez.*” hükmünün de bu formasyonda olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte başvuru dosyasında başvuranın muayenesini gerçekleştiren fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı muayene bulgularının ardından başvurunu özel tertibatlı araç komisyonuna sevk etmiştir. İl Sağlık Müdürlüğü ise salt mevzuattaki yukarıda zikredilen hüküm nedeniyle başvuranın sevk kararını iptal etmiştir. Mamafih bilirkişi raporunda da açıklandığı üzere, bilirkişi heyeti tarafından başvuranın yapılan muayenesinde bilirkişi heyetinin önerdiği uygun, özel tertibatların araca entegre edilmesi neticesinde kamu düzeni ve trafik güvenliğini engellemeyecek şekilde sürücü olabileceği kanaatine varılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus başvurana trafik güvenliğine hanel getirecek şekilde sürücü belgesi verilmesi değil, başvuranın engel durumunun göz önüne alınarak uzman hekimlerin de uygun görmesiyle özel tertibatlı araç komisyonunda teknolojik ve bilimsel verilerle çağın gereklerine uygun şekilde muayene edilerek sürücü belgesi alıp alamayacağı değerlendirilmesidir.

32. Başta EHİS olmak üzere uluslararası insan hakları sözleşmelerinde, bu alanda tespit edilmiş ilke ve standartlarda, engellilerin hayatın her alanına diğer bireylerle eşit ve ayrımcılığa uğramadan katılmasına imkân sağlayacak şekilde normatif düzenlemelerin hayata geçirilmesinin ve belirli durumlarda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen makul düzenlemeler çerçevesinde öneriler geliştirmenin devletin sorumluluğunda olduğu hususu açıkça vurgulanmaktadır. Engellilere tanınan hakların soyut ve teorik haklar olarak görülmemesi, bu hakların sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de erişilebilirliğe ve işlerliğe sahip olması gerektiği altı çizilmesi gereken bir husustur. Engellilerin, başlı başına topyekûn homojen bir grup olarak değerlendirilmemesi ve engeli olan bireylerin ayrılaştırılmaması gerektiği kanaatine varıldığından; engelli bireyin beden/zihin formu dikkate alınmadan yapılan uygulamaların “erişilebilirlik/ulaşılabilirlik/kapsayıcılık sağlamamanın” göstergesi olarak değerlendirilmesi mümkündür.

33. Ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında önceki kısımlarda da ifade edildiği üzere, engellilerin

toplum hayatına intibakının sağlanması, devlet güvencesi kapsamına alınmıştır. EHİS'in "Kişisel Hareketlilik" başlıklı 20'nci maddesinde devletlerin engellilerin olanaklar çerçevesinde azami ölçüde bağımsız hareket edebilmesini sağlamak için etkin bir şekilde gerekli tüm tedbirleri alacağı; engellilerin karşılanabilir bir maliyetle hareket edebilmelerinin ve hareketi kolaylaştırıcı kaliteli araç ve gerece, yardımcı teknolojilere ve araçlara karşılanabilir bir maliyetle erişiminin kolaylaştırılacağı açıkça düzenlenmiştir. Makul düzenleme yapılarak hedeflenen amaç, engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamaktır. Somut başvuruda, başvuran hakkında sürücü olamayacağı yönünde verilen kararda yalnızca norm düzeyinde yönetmelik hükümlerinin baz alınarak işlem tahsis edilmesinin bireyi tek tipleştiren bir anlayışla yorum yapılması riski ile karşı karşıya bırakılmaktadır.

34. Sonuç olarak, başvuranın iddiaları, muhatapın konu ile ilgili açıklamaları, ilgili mevzuat, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; sürücü belgesini yenilemek amacıyla başvuru yapan H. M. hakkında Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelik hükümlerince "sürücü olamaz" şeklinde tesis edilen rapora itiraz süreciyle ilgili yapılan işlemlerde başvuranın fiziksel yeterliliğini bütünüyle ortaya koymada yetersiz kalındığı, engelli bireylerin tek tipleştirilmesi riskine karşı bireye özel makul düzenlemelerin yapılmasının gözetilmediği, başvuranın engellilik ve somut durumu dikkate alınmadan salt ilgili Yönetmelik maddesi sebebiyle muayene hakkının elinden alındığı göz önüne alınarak muhatap nezdinde makul düzenleme yapmama türündeki ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda engellilik temelinde AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,
2. Muhatap hakkında 1.963 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,
3. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28.06.2022 tarihinde, Saffet BALIN'ın karşı oyuyla, OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aليشان TIRYAKI
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ

Başkan
(İzinli)

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi
(Raporlu)

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTI
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ek: Saffet BALIN Karşı Oy

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

27.07.2022

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : H. M.
Karar Numarası : 2022/433

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 17.maddesinde belirlenen inceleme usullerine uygun olarak incelemenin yapılmadığı ve yine aynı Kanun'un 18.maddesinde ön görülen süre içerisinde söz konusu başvurunun yapılmaması nedenleriyle,
Sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.